

Chceme být odkázaní pouze na zemní plyn a obnovitelné zdroje?

Ve druhém březnovém týdnu se v Praze konal 9. energetický kongres, tradičně pořádaný společností Business Forum. Zatímco loňský kongres se konal krátce po řádění orkánu Emma, jehož vinou se ocitly tisíce domácností bez proudu, letošnímu kongresu předcházela nejen ekonomická krize, ale zejména lednové přerušení dodávek zemního plynu z Ruska, s velmi nepříjemnými důsledky pro Evropskou unii, zejména pro její některé státy. V lednu jsme tak měli možnost hypoteticky testovat, jak by vypadala naše energetická bilance, kdybychom byli odkázaní na obnovitelné zdroje a plynové elektrárny, které měly být postaveny místo jaderné elektrárny Temelín, jak zněly požadavky Rakušanů a českých odpůrců jaderné energetiky.

Takže ke klimaticko-energetické problematice přibýlo další nepříjemně reálné a bezprostřední ohrožení evropského energetického hospodářství. Přitom je to právě zemní plyn, na který Evropa spoléhá ve svém „boji proti klimatickým změnám“.

Jaká bude odezva evropských i českých energetických strategií na plynovou krizi?

Je evropský koncept „boje proti klimatickým změnám“ udržitelný? Změní se naše priority i ve vztahu k energetickému mixu? Jak ovlivní ekonomická krize investice do energetiky?

Ekonomická krize je realita. Přijde-li též krize energetická, jsme na ni připraveni? Jak zareaguje naše státní energetická koncepce?

S velkým zájmem bylo proto očekáváno úvodní vystoupení českého premiéra Mirka Topolánka, tentokrát též v roli premiéra země, předsedající EU.

Z jeho zahajovacího projevu uvádíme hlavní myšlenky.

Je třeba předat Zemi minimálně v takovém stavu, ne-li lepším, než v jakém jsme ji převzali

K problematice klimatu a energetiky premiér řekl, že „je třeba předat Zemi minimálně v takovém stavu, ne-li lepším, než v jakém jsme ji převzali. Je potřeba vytvářet prostředí pro život, i já si myslím, že je potřeba po sobě uklidit. To je normální pragmatický politický přístup a každý z nás hledá prostředky a nástroje, jak toho dosáhnout“, a zdůraznil, že „tento problém nemůže být řešen pouze ekologicky, nemůže být řešen pouze energeticky a je nesmyslné, když se bude řešit neekonomicky“.

Finanční krize, spotřeba a životní styl spolu souvisí

Současná finanční krize a její ekonomické dopady podle názoru premiéra částečně vyřeší problém rostoucí poptávky po energii. „Já si myslím, že všechny prognózy a predikce o nárůstu spotřeby při takovém poklesu poptávky a při takovém poklesu výroby vezmou za své a budeme se v příštím roce odpichovat z jiných čísel. Takže některé problémy se vyřeší samy,“ dodal Topolánek a pokračoval: „Lidé zapomněli na určitou obezřetnost a zapomněli na to, že mají spotřebovávat pouze to, co vytvoří, že celý globální svět žil z finančních bublin uměle vytvořených, ..., že jsme žili nad poměry, že jsme spotřebovávali víc, než bylo potřeba, a v tomto smyslu jsme dostali dobrou facku. A to jak v ekonomice, tak samozřejmě nakonec i v energetice“.

EU a energetika – nakonec budeme kráčet správným směrem

„V posledním období, počínaje německým předsednictvím, se předsednické země zabývají energetikou daleko více, než dříve“ uvedl Topolánek. Hlavní důvod vidí v tom, že „závislost Evropské unie a zemí EU na importech (energetických komodit) je fatální, v čase se bude zvyšovat, a pokud nechceme udělat zásadní strategickou, geopolitickou chybu tak na to musíme

reagovat. Ta reakce Evropské unie je trochu hysterická a jde špatným směrem, ale já věřím, že situace se stabilizuje a nakonec budeme kráčet správným směrem“.

Ten správný směr vidí premiér v několika rovinách. Především v úsporách a úsporných technologiích, které „nejenom že jsou v dané chvíli nejučinnější, ale taky se ty investice velmi rychle vrátí“. Druhá rovina je „orientace na to, co umíme vyrobit doma sami, a v našem případě je to pořád ještě uhlí a ještě dlouho bude, je to jaderná energetika, voda – já bych řekl, tam ten potenciál těch dvacet, třicet, možná padesát malých vodních elektráren naši spotřebu nějak neovlivní“. Třetí rovina, to jsou obnovitelné zdroje. Ale vzápětí premiér dodal: „já bych se spíše orientoval než na slovo obnovitelné na slovo nízkoe emisní a samozřejmě na hledání nových substitutů, nových technologií a snížení závislosti na dovozu“.

Odlíšné podmínky v různých členských zemích vyžadují odlíšné přístupy

Situace v každé zemi je specifická, každá země má jiné geografické, jiné přírodní podmínky, jiné vlastní zdroje. „Některé země, pokud by samy nezačaly něco dělat, byly by závislé na importech stoprocentně. Typické země jsou třeba Dánsko a Holandsko. Některé země vhodně kombinují obnovitelné zdroje s jadernou energetikou, proto mají poměrně šťastný energetický mix, a to je třeba Švédska nebo Francie“. Klíčovou roli v dalším vývoji výroby elektřiny v České republice sehraje, podle názoru Topolánka, jaderná energetika, „... ať si to někdo přeje, nebo nepřeje. Je to prostě alfa a omega příštího vývoje. Ať už to budou reaktory třetí a půlté nebo čtvrté generace, půjde vývoj touto cestou a není možné to realizovat jinak“ a pokračoval: „Ti, co mají uhlí, tak ho budou samozřejmě spalovat a bylo by ideální, kdyby ho spalovali nějakým čistým efektivním způsobem, kdyby využívali nových moderních „clean coal“ technologií, kdyby zvyšovali účinnost a tím snižovali spotřebu paliva a prodloužili životnost jeho zásob“. Obnovitelné zdroje považuje premiér za vhodný doplněk, který u nás nikdy nebude řešit základní zatížení, a poznamenal, že „země, které jsou na tom postaveny, tak mají jiné přírodní podmínky než ty země, jako je třeba Česká republika s vysoce rozvinutým průmyslem, s velkou spotřebou poměrně náročné výroby a podobně“.

Klimaticko-energetický balíček – přijatelný kompromis

Během francouzského předsednictví byl schválen tzv. klimaticko-energetický balíček, do kterého byly vkládány velké naděje. Premiér považuje výsledný produkt za „... kompromis, který speciálně zemím jako nám bude umožňovat se vypořádat i s těmi energeticky náročnými výrobami, bude nám umožňovat investovat do naší energetiky velké částky, právě v tom období následujících patnácti let ponechat peníze v odvětví, umožnit změnu energetického mixu žádoucím směrem. Domnívám se, že ten kompromis je v pořádku“.

Pokud postup EU nenalezne adekvátní odezvu u Číny, Japonska, Indie a dalších, bude výsledný efekt mizivý. „Intenzivně teď jednáme se zeměmi, které mají daleko větší emisní zátěž, daleko více zatěžují planetu Zemi. Bez jejich spoluúčasti na tom projektu je ten evropský projekt směšný. Při představě, že dneska Evropská unie tvoří 15 % světových emisí CO₂ a při závazku snížení emisí o 20 %, respektive o 30 %, pokud se na tom všichni shodnou, tak jsou to pořád jenom 3 % světové tvorby emisí CO₂. Domnívám se, že pokud se nedohodne svět s Čínou, tak 3 % světových emisí „vyrobí“ Čína ... během dvou let. Takže, já se domnívám, že celá ta ambice je velmi nadnesená. Je to opravdu ambiciózní projekt a bez dohody s Amerikou, Ruskem, Indií, Čínou, Brazílií, bez dohody s těmi

velkými hráči podle mě přijde doba, kdy bude Evropská unie tento nákladný projekt přehodnocovat, protože nebude mít ty (zamýšlené) dopady v globálním měřítku ...“ vyjádřil Topolánek svůj názor.

Plynová krize neskončila

Podle Topolánka tzv. plynová krize zdaleka neskončila, žádný problém se neodstranil, protože „pořád jsme stejně závislí na jedné rouře, my tedy na dvou, tak jsme na tom lépe, pořád existuje určité riziko, že se zítra, pozítří plyn přes Ukrajinu může zastavit. Takováto krize obnažila v plné nahotě obrovskou závislost některých evropských zemí na importech plynu a ropy a tím i jejich zranitelnost. To ohrožuje západní Evropu víc jak cokoli jiného, protože **bez energie do budoucna nebude nezávislost a bez nezávislosti nebude svoboda**“.

Recept na snížení závislosti vidí EU v „diverzifikaci dodavatelských cest“. To však podle Topolánka nestačí. „My se domníváme a snažíme se všechny přesvědčit, že to musí být samozřejmě též diverzifikace zdrojů. Závislost na plynu, který buď přichází z Ruské federace, nebo je kontrolován Ruskou federací, žádnou takovou diverzifikací v tomto smyslu není“. S tím souvisí diskuse o poměrně nákladném řešení, jakým je zvětšování kapacit plynových zásobníků. Dalším, rovněž nákladným řešením, které je diverzifikačním nástrojem, je využívat LNG, protože „větší kapacitní dodavatelů se tak výrazně zvyšuje“.

Energetická politika EU – je potřebná a stále chybí

Evropská unie má celou řadu společných politik, které Topolánek pokládá za nesmyslné, „třeba zemědělství nebo některé další, pokusy ovlivňovat jednotlivé země ve věcech, které náleží té vlastní zemi“. Ale právě to, co by EU potřebovala, je společná energetická politika v těch principech společného vyjed-návání, společného tlaku, společného řešení projektu, které jsou investičně náročné, že nejsou v silách národních států. „Ale právě to se podle mě nestane a to je moje obava. Zatím se obávám, že solidarita v tomto smyslu neexistuje a v tomto smyslu taky ta naše role během půlroku (našeho předsednictví) ... je poměrně velmi významná“.

A co bude po uplynutí doby našeho předsednictví? K tomu Topolánek poznamenává: „Příštího půl roku přicházejí Švédové, kteří se budou orientovat na věci, které jsou nám blízké, protože jsme se vždy snažili intenzifikovat výrobu, zabývat se úsporami. Problematika teplárenství přece byla v České republice a na Slovensku zpracována daleko dříve než v jiných zemích, takže musím říct, že my některým problémům nerozumíme méně než naši kolegové na západě, a to je otázka energetické účinnosti a řešení spojených s touto kategorií energetiky, kde si myslím, že by měla pokračovat naše diskuse o realizaci celé řady úsporných projektů. Všechny studie ukazují, že **nejefektivnější z hlediska snížení emisí versus cena jsou právě úspory, hned následuje jaderná energetika a teprve někde vzadu jsou obnovitelné zdroje a vůbec nejméně efektivní jsou carbon capture & storage**. Než CO₂ skladovat, je lepší ho netvořit“, dodal premiér.

Naše zkušenosti

Závěrem svého zahajovacího vystoupení předseda vlády konstatoval, že Češi se vyznačují určitou mírou pragmatismu, určitým racionálním a velmi flexibilním přístupem. „Byli jsme k tomu historicky přinuceni a i v tomto smyslu jsme přínosem k diskusi v Evropské unii, nepodléháme snadno náboženství, přestože někdy se nám to líbí, nepodléháme snadno většinovému názoru, zvláště někdy, když není správný. Jsme svým způsobem bojovníci a myslím si, že jsme diskusi v Evropské unii možná obohatili o velmi přímocárý přístup se zkušenostmi v energetice, které dlouhodobě máme“.

„Já bych chtěl popřát vašemu 9. energetickému kongresu, abyste se bavili o těch věcech velmi otevřeně, abyste nepodléhali různým mediálním klišé, abyste se nenechali diskusí, kterou já vnímám jako pozitivní, to je o tom, jak musíme chránit naše prostředí kolem sebe, abyste se nenechali vehnat do řešení, která by v konečném důsledku mohla znamenat spíše snížení kvality života než jeho zvýšení.“

Tolik tedy z vystoupení českého premiéra na 9. energetickém kongresu v Praze.

Přednášející i posluchači potom skutečně tři dny velmi otevřeně „o těch věcech diskutovali“ a hledali odpovědi na mnoho otázek.

Jedna z velmi důležitých zněla: Umíme čelit energetické krizi? To bylo téma II. odborného bloku, který byl ukončen panelovou diskusí. Diskutující takto odpověděli na položené otázky:

• Lze vyloučit black-out v ČR?	nelze
• Pokud nastane, jsou na něj energetici připraveni?	do jisté míry ano
• Je na něj připravena státní správa i samospráva?	není
• Jsou na něj připraveni občané?	nejsou
• Co je potřeba vykonat pro zvládnutí takové situace? ??????	

Jeden dílčí poznatek je, že státní energetická koncepce není a nemůže být pouze záležitostí jednoho jediného rezortu, když dostupnost elektřiny se stala nutnou podmínkou pro přežití všech.

Druhý dílčí poznatek je, že Státní energetická politika by neměla být předmětem politických handlů. Jde o příliš mnoho.

Poznámka na závěr:

1. Zastavení dodávek plynu v lednu 2009 bylo holou skutečností.
2. Přírodní podmínky v lednu 2009: mrazivé počasí – místy až -20 °C, relativní bezvětří, sluneční svit minimální, vodní toky zamrzlé, průtok vody minimální, tedy reálná dostupnost obnovitelných zdrojů minimální.
3. Skladba primárních energetických zdrojů pro dodávky tepla: 55 % plyn, 44 % tuhá paliva, 1 % ostatní.

Skutečně chceme být odkázáni pouze na zemní plyn a obnovitelné zdroje?

Petr KARAS